

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä. Esityksen mukaan lain soveltamisala laajenisi kattamaan lisääntymiselle vaaralliset tekijät ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuvat työntekijät.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin osaltaan täytäntöön työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta koskevan direktiivin muutos.

Esityksessä ehdotetaan työnantajan luettelonpitovelvoitteen laajentamista koskemaan lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja niille altistuvia työntekijöitä. Työnantaja säilyttäisi kyseiset tiedot viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä. Tiedot työntekijöiden altistumisista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville ja perimää vaurioittaville tekijöille ilmoitettaisiin edelleen kansalliseen rekisteriin, jota pidetään syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille sekä perimää vaurioittaville aineille ammatissaan altistuvista työntekijöistä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	3
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	4
3 Nykytila ja sen arviointi	5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Keskeiset ehdotukset	7
4.2 Pääasialliset vaikutukset	8
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	8
4.2.2 Viranomaisvaikutukset	10
4.2.3 Vaikutukset turvallisuuteen ja terveyteen	10
5 Muut toteuttamismahdollisuudet ja niiden vaikutukset	11
6 Lausuntopalaute	12
7 Säännöskohtaiset perustelut	14
8 Lakia alemman asteen sääntely	17
9 Voimaantulo	17
10 Toimeenpano ja seuranta	17
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö	17
LAKIEHDOTUS	20
Laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta	20
LIITE	24
RINNAKKAISTEKSTI	24
Laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta	24

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen tarkoituksena on osaltaan panna täytäntöön työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun direktiivin 2004/37/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/431 (jäljempänä *syöpädirektiivin päivitysdirektiivi*). Kyseessä on työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/37/EY (jäljempänä *syöpädirektiivi*) neljäs päivitysdirektiivi. Lisäksi esityksessä on otettu huomioon Euroopan unionissa syöpädirektiivin viidennen päivitysdirektiiviehdotuksen (COM(2023) 71 final¹) käsittelyn yhteydessä direktiiviin hyväksytyt muutokset siltä osin kuin niillä on vaikutusta lakiin syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä (452/2020, jäljempänä *ASA-laki*).

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi 22.9.2020 ehdotuksen (COM(2020) 571 final) syöpädirektiivin päivitysdirektiiviksi, jonka pääasiallisena sisältönä oli sitovien raja-arvojen asettaminen akryylinitriilille ja karsinogeenisille nikkeliyhdisteille sekä bentseenin aiemman sitovan raja-arvon tiukentaminen.² Euroopan unionin neuvosto esitti komission direktiiviehdotukseen vain vähäisiä muutoksia. Euroopan parlamentti ei tehnyt muutoksia komission direktiiviehdotuksessa esittämiin sitoviin raja-arvoihin, mutta se esitti uusia lisäyksiä alkuperäiseen direktiiviehdotukseen. Keskeisin parlamentin esittämistä ja lopulliseen direktiiviin sisällytetyistä lisäyksistä oli direktiivin soveltamisalan laajentaminen lisääntymiselle vaarallisiin aineisiin.

Syöpädirektiivin päivitysehdotuksesta on annettu E-kirje E 126/2020 vp³ sekä E-jatkokirje EJ 4/2021 vp⁴. E-kirjeessä on kuvattu Suomen kanta komission alkuperäiseen direktiiviehdotukseen sellaisena kuin se oli ennen parlamentin lisäysehdotuksia ja E-jatkokirjeessä selostetaan Suomen kantaa parlamentin lisäysehdotuksiin. Suomi näki haasteita liittyen parlamentin ehdottamiin lisäyksiin, koska niistä ei ollut tehty laajempaa tieteellistä arviointia taikka vaikutusten arviointia. Lisääntymiselle vaarallisten aineiden osalta Suomi

¹ Euroopan komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi neuvoston direktiivin 98/24/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/37/EY muuttamisesta siltä osin kuin on kyse lyijyn ja se epäorgaanisten yhdisteiden sekä di-isosyanaattien raja-arvoista: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0071>.

² Euroopan komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun direktiivin 2004/37/EY muuttamisesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A52020PC0571> ja Euroopan komission vaikutusten arviointi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=SWD%3A2020%3A0183%3AFIN>).

³ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/E_126+2020.aspx.

⁴ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/EJ_4+2021.pdf.

katsoi, että syöpädirektiivissä säädetty työnantajan velvoite pitää luetteloa ja säilyttää altistuneiden työntekijöiden tietoja 40 vuoden ajan ei ole perusteltu, koska lisääntymiselle vaarallisilla aineilla ei tunneta sellaisia vaikutuksia terveyteen, jotka ilmenisivät vasta vuosikymmenten kuluttua altistumisesta, jotka voitaisiin yhdistää altistumiseen ja joita voitaisiin kompensoida. Trilogineuvotteluissa päädyttiin asian osalta kompromissiratkaisuun, jonka mukaan työnantajan on pidettävä luetteloa lisääntymiselle vaarallisille aineille altistuvista työntekijöistä, mutta luetteloa tulee 40 vuoden sijaan säilyttää huomattavasti lyhyemmän aikaa, vähintään viisi vuotta.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan asettamassa kolmikantaisessa HTP-jaostossa. Jaostossa ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, Työterveyslaitos, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Teollisuusliitto ry, Kemianteollisuus ry ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on järjestetty lausuntokierros 3.10. – 7.11.2023. Lausuntoa on pyydetty 25:ltä taholta, minkä lisäksi myös muilla tahoilla on ollut mahdollisuus antaa lausuntonsa lausuntopalvelu.fi –sivustolla julkaistusta esitysluonnoksesta. Lausunnon antoi yhteensä 14 tahoa. Annetut lausunnot ja muut valmisteluasiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet>, hankkeen tunnus on STM051:00/2023.

Viiden viikon lausuntoaika oli suositeltua, vähintään kuuden viikon lausuntoaikaa lyhyempi. Esitystä on kuitenkin valmisteltu kolmikantaisessa HTP-jaostossa, jossa asian kannalta keskeisten työmarkkinajärjestöjen, Työterveyslaitoksen sekä aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden edustajat ovat päässeet kommentoimaan luonnosta jo ennen lausuntokierrosta. Esityksessä ehdotetut pykäläluonnokset on myös esitelty työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa ennen lausuntokierrosta. Lisäksi Työterveyslaitos on ennakollisesti tiedottanut internetsivuillaan syöpädirektiivin päivitysdirektiivin täytäntöönpanemiseksi tulossa olevista kansallisista muutoksista. Syöpädirektiivin päivitysdirektiivin mukaan kansallisten muutosten tulee olla saatettu voimaan viimeistään 5.4.2024.

Esitys on käsitelty ja hyväksytty 13.12.2023 työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina keskeiset työmarkkinajärjestöt ja muut keskeiset tahot.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Toimenpiteistä työntekijän turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä on annettu niin kutsuttu työsuojelun puitedirektiivi (Neuvoston direktiivi toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä (89/391/ETY)). Vuonna 2004 annettu syöpädirektiivi on kuudes työsuojelun puitedirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi. Syöpädirektiivin tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää työperäisiä altistumisia syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille ja perimää vaurioittaville aineille ja niistä johtuvia syöpäkuolemia. Altistumista direktiivissä tarkoitetuille altisteille pyritään vähentämään erityisesti asettamalla niille raja-arvoja.

Vuonna 2004 annetussa syöpädirektiivissä säädettiin sitovista raja-arvoista kolmelle aineelle. Syöpädirektiiviä on sittemmin vuosina 2017 ja 2019 muutettu kolmella päivitysdirektiivillä, joilla on säädetty uusista sitovista raja-arvoista syöpävaarallisille aineille. Syöpädirektiivin

päivitystyö ja uusien sitovien raja-arvojen asettaminen jatkuivat syöpädirektiivin neljännellä päivitysdirektiivillä, jolla syöpävaarallisille nikkeliyhdisteille ja akryylinitriilille säädettiin uudet sitovat raja-arvot ja bentseenin raja-arvoa tiukennettiin.

Uusien raja-arvojen lisäksi syöpädirektiivin neljännen päivitysdirektiivin keskeisin muutos oli syöpädirektiivin soveltamisalan laajentaminen kattamaan aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1272/2008 (jäljempänä *CLP-asetus*) säädetyt luokituskriteerit⁵ täyttävät lisääntymiselle vaaralliset kategorian 1A ja 1B aineet. Tämän myötä direktiivin 12 artiklan c kohdan mukainen työnantajan velvoite pitää luetteloa direktiivissä tarkoitetuille altisteille altistuneista työntekijöistä laajeni kattamaan tilanteet, joissa työntekijä altistuu lisääntymiselle vaaralliselle aineelle. Päivitysdirektiivillä lisättiin tietojen säilyttämistä koskevaan direktiivin 15 artiklaan 1 a kohta, jossa säädetään lisääntymiselle vaarallisille aineille altistuneiden työntekijöiden altistumistietojen (työnantajan luettelo) säilyttämisestä vähintään viiden vuoden ajan altistumisen päättymisestä. Syöpädirektiivin soveltamisalan laajentumisen seurauksena 11:n lisääntymiselle vaarallisen aineen indikatiiviset raja-arvot⁶ muutettiin sitoviksi raja-arvoiksi.

Euroopan komissio on julkaissut keväällä 2023 ehdotuksen syöpädirektiivin viidenneksi päivitysdirektiiviksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston trilogineuvotteluissa saavutettiin tilapäinen yhteisymmärrys marraskuussa 2023 ja neuvosto hyväksyi lopullisen direktiivitekstin Coreper-kokouksessa joulukuussa 2023. Trilogineuvotteluissa hyväksyttyjen muutosten mukaan syöpädirektiivin soveltamisala laajenee jatkossa kattamaan CLP-asetuksen luokituskriteerit täyttävien perimää vaurioittavien aineiden ja seosten lisäksi myös direktiivin liitteessä I luetellut perimää vaurioittavat aineet, seokset ja prosessit. Euroopan parlamentti esitti mietinnössään⁷ vastaavaa muutosta myös lisääntymiselle vaarallisten tekijöiden osalta. Tämä muutos tehtäneen syöpädirektiiviä myöhemmin päivitettäessä.

3 Nykytila ja sen arviointi

Työturvallisuuslaki (738/2002) on yleislaki, jota sovelletaan lähes kaikkeen työhön. Työturvallisuuslakia ja sen nojalla annettuja alemman asteisia säädöksiä sovelletaan myös työhön, jossa työntekijät altistuvat tai voivat altistua syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville tai lisääntymiselle vaarallisille tekijöille. Työturvallisuuslain tavoitteena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden terveydelle aiheutuvia haittoja. Työturvallisuuslaissa säädetään esimerkiksi työnantajan yleisestä huolehtimisvelvollisuudesta, työn vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista, erityistä vaaraa aiheuttavasta työstä, työympäristön ja työn suunnittelusta, työntekijälle annettavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä henkilösuojainten käytöstä. Työturvallisuuslain 38 §:ssä säädetään kemiallisista tekijöistä ja työssä käytettävistä vaarallisista aineista. Sen mukaan työntekijän altistuminen turvallisuudelle tai terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttaville kemiallisille tekijöille on rajoitettava niin vähäiseksi, ettei niistä

⁵ CLP-asetuksessa säädetään luokituskriteereistä, joiden perusteella määritellään, minkä aineen tai seoksen ominaisuuksien perusteella aineet ja seokset luokitellaan vaarallisiksi.

⁶ Suomessa EU:n indikatiiviset raja-arvot on pantu täytäntöön HTP-arvoina.

⁷ Euroopan parlamentin mietintö (englanniksi): https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0263_EN.html

aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle taikka lisääntymisterveydelle.

Työturvallisuuslain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta (1267/2019) säädetään keinoista, joilla työntekijöitä suojellaan syöpävaarallisille tekijöille ja perimää vaurioittaville aineille altistumiselta. Asetuksessa säädetään esimerkiksi täsmällisesti vaarojen tunnistamisesta ja riskien arvioinnista, riskeille erityisen alttiista työntekijöistä, altisteiden korvaamisesta, altistumisen estämisestä ja vähentämisestä, altistumisen raja-arvoista, torjuntakeinoista altistumisen estämiseksi ja vähentämiseksi, hygieniasta ja henkilökohtaisesta suojauksesta, altistumisen seurannasta, terveystarkastuksista, opetuksesta ja ohjeista sekä tiedottamisesta.

Syöpädirektiivin mukaisista altistumistiedoista ja niiden säilyttämisestä säädetään kansallisesti ASA-laissa. Voimassa olevassa ASA-laissa säädetään työnantajan pitämästä luettelosta ja valtakunnallisesta Työterveyslaitoksen ylläpitämästä rekisteristä (jäljempänä *ASA-rekisteri*), joita lain 1 §:n mukaan pidetään syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien seurantaa, sairauden ennaltaehkäisyä sekä tutkimusta varten. ASA-lain 2 §:ssä on määritelmät syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle sekä perimää vaurioittavalle aineelle.

Työnantajan velvollisuudesta pitää luetteloa työpaikan altisteista ja altistuneista työntekijöistä säädetään ASA-lain 3 §:ssä. Sen mukaan työnantajan on pidettävä luetteloa työpaikalla käytettävistä syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja perimää vaurioittavista aineista ja näille altistuvista työntekijöistä. Työnantajan on merkittävä tiedot luetteloon työosastoittain ja kalenterivuositain. Lain 3 §:n 2 momentissa on myös tarkempi listaus, mitä tietoja työnantajan pitämään luetteloon on merkittävä. Pykälän mukaan luetteloon merkittäviä tietoja ovat esimerkiksi aineiden käyttötapa tai muu altistumista aiheuttava syy, työntekijöiden altistumisen mitattu määrä, jos tieto on käytettävissä, sekä altistuneita työntekijöitä koskevat tiedot. Pykälässä säädetään myös täsmällisesti työnantajan tiedottamisvelvollisuudesta luettelonpitoa koskien sekä työntekijöiden ja työntekijöiden edustajien oikeudesta saada ryhmätason tietoja.⁸ Altistumisen toteamista ja seurantaa koskevassa ASA-lain 4 §:ssä puolestaan säädetään esimerkiksi työnantajan velvollisuudesta selvittää työntekijöiden mahdollinen altistuminen luetteloon merkitsemistä varten sekä millä tavoin altistumista voidaan tarvittaessa seurata.

Nimenomaisesti ASA-rekisteristä säädetään ASA-lain 5—7 §:ssä. Lain 5 §:ssä säädetään ASA-rekisterin rekisterinpitäjänä toimivasta Työterveyslaitoksesta ja 6 §:ssä säädetään, missä tilanteissa ja miten työnantajan tulee ilmoittaa tiedot ASA-rekisteriin. ASA-lain 7 §:ssä säädetään ASA-rekisteriin ilmoitettavien tietojen säilytysajan pituudeksi 80 vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä. Syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle altistumisen ja syövän ilmenemisen välinen aika voi olla jopa vuosikymmeniä, joten kyseisten tietojen säilyttämisaika on oltava riittävän pitkä, jotta työperäisen altistumisen ja syöpään sairastumisen välistä syy-yhteyttä on mahdollista seurata ja arvioida.

ASA-lain 8 §:ssä säädetään tilanteista, joissa vakuutuslaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada välttämättömiä tietoja altistuneesta työntekijästä niin työnantajan pitämästä luettelosta kuin Työterveyslaitoksen ylläpitämästä ASA-rekisteristä. Pykälässä säädetään myös vastaavasta sosiaali- ja terveysministeriön sekä työsuojeluvalvonnasta vastaavan viranomaisen tiedonsaantioikeudesta.

⁸ Rekisteröidyn oikeudesta saada tietoa itseään koskevista merkinnöistä säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa.

Lain 9 §:n mukaan työsuojeluviranomainen valvoo lain noudattamista työnantajaan kohdistuvien velvollisuuksien osalta. Lain 10 §:ssä puolestaan säädetään, että 6 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tahallinen tai huolimattomuudesta johtuva laiminlyönti johtaa sakkoon ilmoittamisvelvollisuuden rikkomuksesta.

ASA-lain mukainen työnantajan keräämä ja pitämä luettelo altistuneista työntekijöistä sekä Työterveyslaitoksen ylläpitämä ASA-rekisteri sisältävät henkilötietoja.⁹ Tietosuojalaki (1050/2018) on henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislaki, joka täydentää ja täsmentää luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojasetus*). Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia työelämässä. ASA-laki on vuonna 2020 voimaan tulleen muutoksen¹⁰ päivitetty vastaamaan yleisen tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Syöpädirektiivin päivitysdirektiivi edellyttää muutoksia voimassa olevaan ASA-lakiin, sillä direktiivistä poiketen voimassa oleva ASA-laki ei kata lisääntymiselle vaarallisia altisteista, eikä niille altistuneista työntekijöistä sen vuoksi tällä hetkellä pidetä luetteloa tai rekisteriä. Syöpädirektiivin päivitysdirektiivin kansalliseen lainsäädäntöön edellyttämät muut kuin työnantajan luettelovelvoitetta koskevat muutokset toteutettaisiin muuttamalla työturvallisuuslain nojalla annettua valtioneuvoston asetusta työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta¹¹.

Syöpädirektiivin päivitysdirektiivin mukaisen syöpädirektiivin soveltamisalan laajenemisen johdosta lisääntymiselle vaaralliset tekijät sisällytettäisiin syöpädirektiivin kansallisiin täytäntöönpanosäädöksiin; valtioneuvoston asetukseen syöpävaaran torjunnasta ja ASA-lakiin. Tämän vuoksi työturvallisuuslain nojalla annettu valtioneuvoston asetus lisääntymisterveydelle työssä vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja vaaran torjunnasta (603/2015) tullessa korvaamaan uudella asetuksella, jossa säädettäisiin vain raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä.¹²

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Syöpädirektiivin päivitysdirektiiviin perustuen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ASA-lakia siten, että sen soveltamisala laajenisi kattamaan lisääntymiselle vaaralliset tekijät. Lisäksi samalla ehdotetaan tehtäväksi eräitä lakiteknisiiä ja kielellisiä muutoksia, joilla selkeytettäisiin voimassa olevaa ASA-lakia.

Esityksessä ehdotettu keskeisin muutos on työnantajan luettelonpitovelvollisuuden laajeneminen lisääntymiselle vaarallisiin tekijöihin ja niille altistuviin työntekijöihin.

⁹ Katso HE 88/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan siitä antama mietintö TyVM 5/2020 vp sekä perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 1/2020 vp.

¹⁰ Katso HE 88/2019, TyVM 5/2020 vp ja eduskunnan vastaus EV 45/2020 vp.

¹¹ Asetuksen muutosten on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan tässä esityksessä ehdotettujen ASA-lain muutosten kanssa. Katso: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM052:00/2023>

¹² Katso <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM057:00/2022>.

Esityksessä ehdotetaan, että työnantajan tulisi pitää luetteloa lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä ja säilyttää nämä tiedot viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä luetteloon. Tietoja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä ei ilmoitettaisi eteenpäin valtakunnalliseen ASA-rekisteriin. Tiedot syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista ja perimää vaurioittavista tekijöistä ja niille altistuneista työntekijöistä ilmoitettaisiin edelleen ASA-rekisteriin.

Tässä esityksessä on myös otettu huomioon syöpädirektiivin viidennen päivitysdirektiivin yhteydessä tehdyt muutokset siltä osin kuin niillä on vaikutusta ASA-lakiin. Trilogineuvotteluissa on hyväksytty syöpädirektiivin soveltamisalan laajeneminen kattamaan jatkossa CLP-asetuksen luokituskriteerit täyttävien perimää vaurioittavien aineiden ja seosten lisäksi myös direktiivin liitteessä I luetellut perimää vaurioittavat aineet, seokset ja prosessit. Syöpädirektiivin salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran puitteissa vastaavaa muutosta ehdotetaan tässä esityksessä ASA-lakiin. Lisäksi syöpädirektiivin salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran puitteissa tässä esityksessä ehdotetaan, että vastaava lisäys tehtäisiin myös lisääntymiselle vaarallisten tekijöiden osalta. Näin varauduttaisiin tuleviin syöpädirektiivin päivitysten yhteydessä direktiivin liitteeseen I tehtäviin muutoksiin, jotka pantaisiin kansallisesti täytäntöön muuttamalla työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta annettua valtioneuvoston asetusta, sen vastaavaa liitettä I. Tältä osin esityksessä ehdotetulla muutoksella on tarkoitus varmistaa, että lakitasolla määritelmät kattaisivat direktiivin liitteen tulevat muutokset.

Esityksen keskeiset ehdotukset johtuvat syöpädirektiivin neljännen päivitysdirektiivin täytäntöönpanosta. Esityksessä ehdotetun mukaiset muutokset ASA-lakiin tarkoittaisivat myös yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen erityissääntelyn antamista. Työnantajan luettelonpitovelvoite altistuneista työntekijöistä perustuu suoraan syöpädirektiivin 12 artiklan c kohtaan, joka edellyttää ajanmukaisen luettelon pitämistä. Tietojen säilytysajan osalta syöpädirektiivin päivitysdirektiivi jättää kansallista liikkumavaraa. Sen 15 artiklan 1 a kohdan mukaan lisääntymiselle vaarallisia aineita koskien altistumistiedot tulee säilyttää kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaan vähintään viisi vuotta altistumisen päättymisestä. Esityksessä ei ehdoteta käytettäväksi syöpädirektiiviin sisältyvää liikkumavaraa ja säilytysajaksi ehdotetaan direktiivin vähimmäistason mukaisesti viittä vuotta. Tietoja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuneista työntekijöistä säilytettäisiin lyhyemmän aikaa kuin tietoja syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tai perimää vaurioittavista tekijöistä ja niille altistumisesta. Lisääntymiselle vaarallisilla tekijöillä ei tunneta sellaisia vaikutuksia terveyteen, jotka ilmenisivät vasta vuosikymmenten kuluttua altistumisesta ja joiden osalta altistumisen ja sairastumisen välinen syy-yhteys olisi osoitettavissa samalla tavalla kuin syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tai perimää vaurioittaville tekijöille altistumisen kohdalla. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman¹³ mukaan EU-lainsäädännön toimeenpanon yhteydessä tulee välttää kansallista lisäsääntelyä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset työnantajiin

¹³ Linkki pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Euroopan unionin tasoiset kansallisesti täytäntöön pantavat vähimmäisvaatimukset selkeyttäisivät ja yhdenmukaistaisivat taloudellisten toimijoiden toimintaedellytyksiä aloilla, joilla direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tekijöitä käytetään tai esiintyy. Työnantajan luettelonpitovelvollisuus on syöpädirektiivin mukainen vähimmäisvaatimus.

Esitys koski sekä yksityisen sektorin työnantajia että julkista sektoria sen toimiessa työnantajana. Esityksessä ehdotetut muutokset koskisivat kaiken kokoisia työpaikkoja. Tilastokeskukselta saadun tiedon mukaan yrityksiä, jotka työllistävät palkansaajia vähintään 0,5 henkilötyövuoden verran, oli vuonna 2021 noin 92 203.¹⁴ Työnantajiin kohdistuvat vaikutukset voivat käytännössä olla erilaisia esimerkiksi työnantajan koosta ja toimialasta riippuen. Mahdolliset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti aloille, joilla työntekijät voivat työssään altistua lisääntymiselle vaarallisille tekijöille. Aloja, joilla altistumista lisääntymiselle vaarallisille tekijöille voi tapahtua, ovat esimerkiksi metalli- ja kemianteollisuus, muu valmistava teollisuus, kierrätysala, huolto- ja korjaustyö sekä rakennusalan työt. Suurella osalla aloja ja siten yrityksiä, joissa altistutaan lisääntymiselle vaarallisille tekijöille, altistutaan myös syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille. Tämän vuoksi uuden lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä koskevan luettelonpitovelvoitteen piiriin tulevien yritysten määrää voidaan arvioida tarkastelemalla ASA-rekisteriin ilmoituksen tehneiden yritysten määrää. Tällaisia yrityksiä on nykyisin noin 1000, joten voidaan arvioida, että esityksessä ehdotettu työnantajan luettelonpitovelvollisuus lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä tulisi koskemaan korkeintaan noin 1000:ta yritystä.

Vuonna 2021 Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ylläpitämästä kemikaalituoterekisteristä saatujen tietojen mukaan Suomessa oli markkinoilla noin 70 tuotetta, jotka sisälsivät sellaisia lisääntymiselle vaarallisia aineita, jotka eivät ole syöpävaarallisia. Nämä ovat jääneet voimassa olevan ASA-lain mukaisen luettelonpitovelvoitteen ulkopuolelle. Yleisimmin käytettyjä näistä aineista olivat hiilimonoksidi, natriumvalproaatti, lyijy ja sen yhdisteet, booriyhdisteet, fenolit, N,N-dimetyyliformamidi (DMF) ja 1-metyyli-2-pyrrolidoni (NMP). Lisääntymiselle vaarallisten aineiden yleisimpiä käyttökohteita olivat esimerkiksi liimat ja tiivistimet, puhdistusaineet, väriaineet, rakennusalan tuotteet, lannoitteet, polttoaineen lisäaineet, musteet, maalit ja pinnoitteet, maalinpoistoaineet, voiteluaineet, rasvat ja muottiöljyt, metallipintojen käsittelytuotteet, metallityöstönesteet, reagenssit ja laboratoriokemikaalit, liuottimet ja uuttoaineet, hitsaus-, juotos- ja juoksutetuotteet ja biosidivalmisteet.

Voimassa olevan ASA-lain 3 §:n mukaan työnantajalla on nykyisinkin velvoite pitää luetteloa syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja perimää vaurioittavista aineista sekä niille altistuvista työntekijöistä. Lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistutaan pitkälti samoilla aloilla, joilla altistutaan myös syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille ja perimää vaurioittaville aineille, joten yrityksillä arvioidaan olevan kokemusta luettelon pitamisestä. Myös esimerkiksi työturvallisuuslain 40 a §:ssä säädetään työnantajan vastaavatyypisistä velvoitteista pitää luetteloa biologisille tekijöille altistuneista työntekijöistä. Työpaikoilla voidaan näin ollen olettaa olevan luettelovelvoitteen toteuttamiseen liittyvää tietoa, kokemusta ja osaamista sekä luettelonpidon mahdollistavat menettelytavat. Lisäksi Työterveyslaitoksen on tarkoitus tuottaa työnantajien avuksi materiaalia luettelon pitämiseen lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä.

Tietojen keräämisestä ja luettelonpidosta arvioidaan syntyvän työnantajalle kustannuksia lähinnä työajan käyttöön liittyen. ASA-laissa ei ole yksityiskohtaisesti säädetty, miten työnantajan tulee luetteloa pitää. Tämä jättää työnantajalle jossain määrin liikkumavaraa

¹⁴ Tilastokeskuksen vastaus tietopyyntöön 10.3.2023.

sopivan luettelonpitotavan valinnassa ja sen teknisessä toteuttamisessa. Luettelonpitovelvollisuuden laajeneminen perimää vaurioittavista aineista perimää vaurioittaviin tekijöihin olisi käytännön vaikutuksiltaan varsin vähäinen muutos, koska perimää vaurioittavat tekijät ovat käytännössä aina myös syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia, jotka jo voimassa olevan ASA-lain mukaan tulee ilmoittaa ASA-rekisteriin.

Voimassa olevan ASA-lain 6 §:ssä säädetään tilanteista, joissa työnantajan on ilmoitettava kansalliseen ASA-rekisteriin työntekijä altistuneeksi. Syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville ja perimää vaurioittaville tekijöille altistumisista poiketen lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistumisia ei ilmoitettaisi ASA-rekisteriin. Näistä vain työnantaja pitäisi luetteloa, joka tulisi säilyttää viiden vuoden ajan viimeisen tiedon merkitsemisestä. Viiden vuoden säilytysaikaa ehdotetaan syöpädirektiivin päivitysdirektiivin vähimmäistason mukaisesti.

Esityksessä ehdotettujen muutosten, joilla työnantajan luettelonpitovelvollisuus laajenisi, ei arvioida aiheuttavan merkittäviä vaikutuksia työnantajille. Työnantajan velvollisuus pitää luetteloa altisteista ja altistuneista työntekijöistä ei ole täysin uudentyyppistä sääntelyä. Monilla työnantajilla arvioidaan olevan ennestään osaamista ja kokemusta vastaavanlaisen luettelon pitämisestä. Tietoja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä säilytettäisiin viiden vuoden ajan, mikä on myös muihin tekijöihin verraten varsin lyhyt säilytysaika.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Esityksessä ehdotettujen muutosten keskeisimmät viranomaisvaikutukset kohdistuisivat Työterveyslaitokseen, joka ylläpitää ASA-rekisteriä ja antaa ohjeistuksia ja neuvontaa ASA-lain soveltamisesta, sekä ASA-lain noudattamista valvovaan työsuojeluviranomaiseen.

Lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja niille altistuvia työntekijöitä ei ilmoitettaisi eteenpäin Työterveyslaitokselle sen ylläpitämään ASA-rekisteriin. Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä ASA-rekisteriin ilmoitettaisiin jatkossa nykytilanteeseen verraten uutena vain perimää vaurioittavat työmenetelmät ja niiden käytön yhteydessä altistuneet työntekijät. Tämä ei kuitenkaan käytännössä tarkoittaisi muutosta nykytilaan. Perimää vaurioittavia tekijöitä, jotka eivät olisi myös syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia ja siten jo kuuluisi ASA-lain soveltamisalaan, ei käytännössä juurikaan ole. ASA-lain muutosten arvioidaan aiheuttavan Työterveyslaitokselle vähäisiä kustannuksia, jotka liittyvät lakimuutoksesta viestimiseen ja neuvontaan sekä ohjeiden ylläpitämiseen ja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ohjeellisen listan laatimiseen ja päivittämiseen. Esityksessä ehdotetuista muutoksista aiheutuisi Työterveyslaitokselle sen oman arvion mukaan noin 11 000 euron kertaluonteinen kustannus sekä vuosittainen 6 000 euron ylläpitokustannus. Näiden kustannusten arvioidaan kuuluvan Työterveyslaitoksen normaaliin toimintaan, eivätkä ne edellyttäisi lisärahoitusta.

Työsuojeluviranomainen valvoo ASA-lain noudattamista työnantajaan kohdistuvien velvollisuuksien osalta. Lisäksi esityksessä ehdotetun 7 §:n muutoksen mukaisesti, jos työnantaja lopettaa toimintansa, työnantajan on annettava työsuojeluviranomaiselle jäljellä olevaksi ajaksi tiedot lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä. Työsuojeluviranomaisella on jo nykyään vastaavanlaisia tehtäviä, eivätkä esityksessä ehdotetut muutokset laajentaisi sen velvollisuuksia merkittävästi tai aiheuttaisi lisäresurssitarvetta.

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan, eikä vaikutuksia viranomaisten resurssitarpeisiin.

4.2.3 Vaikutukset turvallisuuteen ja terveyteen

Syöpädirektiivin vähimmäisvaatimusten tarkoituksena on työntekijöiden suojeleminen Euroopan unionin tasolla direktiivissä tarkoitetuilta altisteilta. Tässä esityksessä ehdotetuilla ASA-lain muutoksilla, joilla osaltaan pannaan täytäntöön syöpädirektiivin päivitysdirektiivi, arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen. Lisääntymiselle vaarallisilla aineilla voi olla haitallisia vaikutuksia lisääntymisterveyteen, hedelmällisyyteen ja jälkeläisten kehitykseen. Työnantajakohtaisen luettelon pitäminen myös lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuneista työntekijöistä edistäisi osaltaan ammatissaan altistuvien seurantaa, sairauden ennaltaehkäisyä sekä saattaisi mahdollisesti olla myös hyödyksi tutkimukselle. Luettelonpitovelvollisuus ja siihen liittyvä ohjeistus ja viestintä todennäköisesti lisäisivät työnantajien sekä työntekijöiden tietoisuutta lisääntymiselle vaarallisista altisteista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Syöpädirektiivin päivitysdirektiivi mahdollistaa kansallisen liikkumavaran käyttämisen, joten esityksessä ehdotettuja muutoksia ASA-lakiin valmisteltaessa vaihtoehtojen punnintaa on tehty erityisesti lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneiden työntekijöiden altistumistietojen säilytyspaikasta ja -ajasta. Syöpädirektiivin mukaan työnantajan tulee pitää ajanmukaista luetteloa direktiivin mukaisille altisteille altistuvista työntekijöistä. Syöpädirektiivin päivitysdirektiivin mukaan lisääntymiselle vaarallisille aineille altistuvien työntekijöiden altistumistietoja tulee säilyttää kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti vähintään viisi vuotta altistumisen päättymisestä. Säilytysaikaa on arvioitu erityisesti syöpädirektiivin ja ASA-lain tarkoituksen sekä henkilötietojen suojan kannalta.

Esityksessä ehdotettujen muutosten vaihtoehtoiseksi toteuttamistavaksi on tunnistettu lisääntymiselle vaarallisten tekijöiden ja niitä koskevien altistumistietojen ilmoittaminen kansalliseen ASA-rekisteriin. Tätä vaihtoehtoa koskien on tarkasteltu kahta variaatiota. Variaatiossa yksi tiedot ilmoitettaisiin ASA-rekisteriin, jossa niitä säilytettäisiin yhtä pitkään kuin muita ASA-rekisteriin ilmoitettavia tietoja (ASA-lain mukaan tietoja säilytetään 80 vuotta ja Arkistolaitoksen päätöksen mukaan tiedot arkistoidaan pysyvästi). Variaatiossa kaksi tiedot ilmoitettaisiin ASA-rekisteriin, mutta niitä säilytettäisiin lyhyemmän aikaa kuin muita ASA-rekisteriin ilmoitettavia tietoja.

Altistumistiedot sisältävät henkilötietoja. Henkilötietojen suoja on perusoikeus ja henkilötietojen käsittelyn tulee täyttää yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen sääntelyn mukaiset edellytykset. Lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä koskevien altistumistietojen osalta ei ole tunnistettu painavia perusteita yhtä pitkälle säilytysajalle kuin syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia ja perimää vaurioittavia tekijöitä koskeville altistumistiedoille on ASA-laissa säädetty. Syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille (jotka usein ovat myös perimää vaurioittavia) altistuneiden työntekijöiden altistumistietojen pitkä säilytysaika on perusteltu, sillä syövä voi kehittyä vuosikymmentenkin aikana. Lisääntymiselle vaarallisten tekijöiden osalta ei ole odotettavissa vastaavia vuosikymmenten kuluttua ilmeneviä vaikutuksia, joiden osalta myös altistumisen ja sairastumisen välinen syy-yhteys olisi mahdollista osoittaa samalla tavalla kuin syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille altistumisen kohdalla. Myös syöpädirektiivin mukaan lisääntymiselle vaarallisille aineille altistuneiden työntekijöiden altistumistietoja säilytetään huomattavan paljon lyhyemmän aikaa (vähintään 5 vuotta) kuin työntekijöiden altistumistietoja koskien syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia tekijöitä tai perimää vaurioittavia aineita (vähintään 40 vuotta). Käytävissä olevan tiedon mukaan ja henkilötietojen suojan kannalta ottaen huomioon erityisesti tietojen minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen periaatteet työntekijöiden altistumistietoja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ei olisi oikeasuhtaista säilyttää yhtä pitkään kuin altistumistietoja syöpäsairauden vaaraa

aiheuttaville tai perimää vaurioittaville tekijöille säilytetään. Henkilötietoja ei tule säilyttää varmuuden vuoksi. Mikäli variaation yksi tyyppinen ratkaisu tulisi myöhemmin harkittavaksi esimerkiksi tutkimuskäytön mahdollistamiseksi, tulisi edelleen selvittää, olisiko henkilötietojen käsittelyä mahdollista minimoida esimerkiksi henkilötietoja pseudonymisoidulla tai anonymisoidulla vai tekisikö tämä käytännössä tietojen tarkoituksenmukaisen tutkimuskäytön mahdolltomaksi.

Vaihtoehtoisen toteuttamistavan variaation kaksi mukaan lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistumiset ilmoitettaisiin ASA-rekisteriin, mutta tietoja säilytettäisiin vain syöpädirektiivin päivitysdirektiivin vähimmäisvelvoitteen mukaisesti viiden vuoden ajan. Tämä tarkoittaisi, että tietoja tulisi poistaa ASA-rekisteristä varsin usein. Arvion mukaan ASA-rekisterissä tapahtuvalla altistumistietojen viiden vuoden ajanjakson säilyttämisellä ei saavutettaisi merkittävää etua verraten siihen, että työnantaja säilyttää tiedot saman ajan. Esimerkiksi tutkimuskäytön kannalta suurempi hyöty olisi todennäköisesti saavutettavissa, jos säilytysaika olisi viittä vuotta pidempi. Vaihtoehtoisen toteuttamistavan variaatiossa kaksi saavutettu hyöty olisi Työterveyslaitoksen mukaan jäänyt varsin vähäiseksi suhteessa siitä aiheutuviin kustannuksiin.

Työterveyslaitoksen selvityksen mukaan vaihtoehto, jossa tiedot ilmoitettaisiin ASA-rekisteriin ja poistettaisiin sieltä viiden vuoden kuluttua, olisi viranomaisvaikutuksiltaan kallein vaihtoehto. Työterveyslaitoksen arvion mukaan tämän vaihtoehdon toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat olleet vähintään 83 000 euroa ja vuosittaiset ylläpitokustannukset noin 26 000 euroa. Työterveyslaitoksen arvion mukaan vaihtoehtoisen toteuttamistavan variaation yksi mukaiset toteuttamiskustannukset olisivat olleet noin 45 000 euroa ja vuosittaiset ylläpitokustannukset noin 16 000 euroa. Vallitsevassa tilanteessa ei ole käytettävissä lisärahoitusta, mikä osaltaan rajaa toteuttavissa olevia vaihtoehtoja.

6 Lausuntopalaute

Kirjallisella lausuntokierroksella saapui yhteensä 14 lausuntoa. Lisäksi valtiovarainministeriö totesi, että sillä ei ole asiassa lausuttavaa. Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville tahoille: Akava ry, Ammattiliitto Pro, Autoliikenteen Työnantajaliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Itä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Kemianteollisuus ry, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Maaseudun Työnantajaliitto MTA ry, Metsäteollisuus ry, oikeusministeriö, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Rakennusliitto, Rakennusteollisuus RT ry, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät, Tehy ry, Teollisuusliitto ry, Tietosuoja-valtuutetun toimisto, Työterveyslaitos ja Valtion työmarkkinalaitos VTML. Lausunnon toimittivat seuraavat tahot: aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet (yhteinen lausunto), Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, oikeusministeriö, Rakennusliitto ry, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, Talonrakennusteollisuus ry, Teollisuusliitto ry, Tehy ry., Tietosuoja-valtuutetun toimisto ja Työterveyslaitos.

Lausunnoissa lähtökohtaisesti kannatettiin esityksen tavoitteita ja ASA-lain soveltamisalan laajentamista lisääntymiselle vaarallisiin tekijöihin ja niille altistuviin työntekijöihin. ASA-lain muuttamista pidettiin tarpeellisenä syöpädirektiivin päivitysdirektiivin velvoitteiden kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi.

Saapuneissa lausunnoissa esitettiin eriäviä näkemyksiä esityksessä ehdotettuun tietojen säilytyspaikkaan ja –aikaan koskien lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja niille altistuvia työntekijöitä. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoi lausunnossaan, että esitysluonnoksessa esitetyt perusteet tietojen säilytysajan määrittämiselle koskien lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja niille altistuvia työntekijöitä ovat yleisen tietosuojasetuksen mukaisen tietojen minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen periaatteiden mukaiset. Tietosuojavaltuutetun toimisto piti perusteltuna, että kyseisten tietojen säilytysaika on rajoitettu viiteen vuoteen. Lisäksi tietojen säilytyksen rajoittamisen kannalta tietosuojavaltuutetun toimisto piti tarkoituksenmukaisena, että työnantaja pitäisi luetteloa lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä, eikä tietoja ilmoitettaisi ASA-rekisteriin.

Oikeusministeriön lausunnon mukaan esitysluonnoksessa on asianmukaisesti selostettu altistumistietojen käsittelyyn sovellettavaa sääntelyä sekä esityksessä ehdotettuihin muutoksiin liittyvää henkilötietojen suojan näkökulmaa. Oikeusministeriön lausunnon mukaan jatkovalmistelussa esitystä tulisi täydentää arvioimalla tietosuojasetuksen salliman sääntelyliikkumavaran käyttöä ja tarvetta erityissääntelyn antamiselle.

Monissa muissa lausunnoissa puolestaan kannatettiin esityksessä tunnistettujen vaihtoehtoisten toteuttamistapojen mukaisia ratkaisuja. Suurimmassa osassa lausunnoista esitettiin, että tiedot lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä tulisi ilmoittaa ASA-rekisteriin. Tätä esitettiin niin palkansaajajärjestöjen kuin työnantajajärjestöjen lausunnoissa. Tietojen ilmoittaminen ASA-rekisteriin katsottiin tärkeäksi erityisesti altistumistietojen mahdollisen tutkimus- ja seurantakäytön, tietojen oikeellisuuden ja yhtenäisten menettelytapojen vuoksi. Tärkeänä pidettiin, että altistumistiedot säilytettäisiin samassa paikassa, ASA-rekisterissä, josta ne olisivat helpommin hyödynnettävissä niin seurantaan ja tutkimuskäyttöön kuin valvontaankin. Lisäksi lausunnoissa nostettiin esiin huoli, miten työnantajat toteuttaisivat luettelonpitovelvoitteen tietosuojavaatimusten mukaisesti ja toisaalta huoli siitä, tulisivako kaikki altistumiset merkityiksi työnantajan luetteloon. Lausunnoissa työnantajan luettelonpitovelvoitteen laajenemisen katsottiin aiheuttavan työnantajalle lisätyötä ja kustannuksia. Käytetystä työajasta tai työnantajalle aiheutuvista kustannuksista ei lausunnoissa kuitenkaan esitetty numeerisia arvioita. Toisaalta eräissä lausunnoissa myös todettiin, että työnantajalle aiheutuvaa hallinnollista taakkaa voisi jopa hillitä, että tietoja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä ei ilmoitettaisi ASA-rekisteriin.

Melko monessa lausunnossa myös esitettiin, että altistumistietoja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille tulisi säilyttää pidempään kuin esitysluonnoksessa ehdotetut viisi vuotta. Eräissä lausunnoissa näille tiedoille esitettiin yhtä pitkää säilytysaikaa kuin muillekin ASA-rekisteriin ilmoitettaville tiedoille. Muutamissa lausunnoissa esitettiin, että työntekijöiden altistumistietoja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille tulisi säilyttää pidempään kuin viisi vuotta, mutta lyhyemmän aikaa kuin muita ASA-rekisteriin ilmoitettavia tietoja. Lausunnoissa nousi esiin myös kysymys tietojen anonymisoinnista, joka voisi mahdollistaa tietojen pidemmän säilytysajan ja näin ollen laajemman tutkimuskäytön.

Useammassa lausunnossa todettiin, että olisi perusteltua investoida ASA-rekisterin kehittämiseen. ASA-rekisterin kehittäminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta myös altistumistiedot lisääntymiselle vaarallisille tekijöille voitaisiin ilmoittaa sinne turvallisesti riippumatta niiden mahdollisesti muista tiedoista poikkeavasta säilytysajasta.

Muutamissa lausunnoissa otettiin myös kantaa, mille viranomaiselle altistumistiedot lisääntymiselle vaarallisille tekijöille tulisi toimittaa tilanteissa, joissa työnantaja lopettaa toimintansa. Näissä lausunnoissa esitettiin, että tiedot tulisi toimittaa Työterveyslaitokselle, eikä

työsuojeluviranomaiselle, kuten esityksessä ehdotetaan. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet tai Työterveyslaitos eivät lausuneet tästä. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet eivät myöskään lausuneet, että ehdotuksen mukainen tehtävä aiheuttaisi niille lisäkustannuksia.

Monessa lausunnossa korostettiin lakimuutoksesta viestimisen tärkeyttä. Lausuntojen mukaan viestiä tulisi niin työpaikoille kuin työterveyshuollolle. Erityisen tärkeänä pidettiin työnantajien selkeää ohjeistusta ja ohjeellista aineluetteloa sekä mahdollista muuta tukimateriaalia. Lisäksi muutamissa lausunnoissa nousi esiin myös altistuneen työntekijän asema ja hänen tiedonsaantioikeuksiinsa liittyvät asiat. Rekisteröidyn informoinnista ja tiedonsaantioikeudesta säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa. Asiaa on käsitelty myös voimassa olevan ASA-lain antamisen yhteydessä (HE 88/2019 vp).

Lausuntopalautetta on arvioitu esityksen jatkovalmistelussa. Lausuntopalautteen johdosta esityksen perusteluja on tarkennettu ja esimerkiksi tietosuojasetuksen salliman sääntelyliikkumavaran käyttöä kansallisen erityissääntelyn antamiseksi on avattu, kuten oikeusministeriö lausunnossaan edellytti.

Esityksessä ehdotetun mukaisiin pykäläluonnoksiin ei lausuntojen johdosta ole tehty muutoksia. Monessa lausunnossa ehdotettiin kuitenkin, että tiedot työntekijän lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle altistumisesta tulisi ilmoittaa ASA-rekisteriin, jossa näitä tietoja säilytettäisiin kauemmin kuin viisi vuotta. Tätä vaihtoehtoa on tarkasteltu valmistelun aikana ja sitä on käsitelty HTP-jaostossa sekä avattu esitysluonnoksen luvussa, joka käsittelee muita toteuttamisvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia (luku 5). Lausunnoissa ehdotetut kyseiset muutokset ASA-lakiin vaatisivat tarkempaa arviointia ja lisätarkastelua, jota tässä yhteydessä ei ole mahdollista toteuttaa. Lisäksi ne edellyttäisivät lisärahoitusta, jota ei tällä hetkellä ole käytettävissä. Lausunnoissa kannatettu toteuttamisvaihtoehto tarkoittaisi todennäköisesti budjettivaikutuksia sisältävän esityksen antamista. Lausunnot ovat tärkeitä tulevaisuuden varalta, ja niitä on mahdollista hyödyntää valmistelussa myös myöhemmin, jos ASA-lakia muuna ajankohtana avattaisiin uudelleen ja ASA-rekisteriä kehitettäisiin edelleen.

Syöpädirektiivin 15 artiklan 2 kohdan mukaan yrityksen lopettaessa toimintansa altistumista koskevat asiakirjat on annettava kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastuussa olevan viranomaisen käyttöön. Työturvallisuuslain 40 a §:n 4 momentissa on vastaavatyypistä sääntelyä koskien luetteloa biologisille tekijöille altistuneista työntekijöistä. Sen mukaan luettelo biologisille tekijöille altistuneista työntekijöistä on annettava työsuojeluviranomaisen käyttöön työnantajan lopettaessa toimintansa. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet ovat HTP-jaostossa tapahtuneen valmistelun yhteydessä katsoneet perustelluksi, että tilanteessa, jossa yritys lopettaa toimintansa, altistumistiedot koskien lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä annettaisiin työsuojeluviranomaiselle jäljellä olevaksi ajaksi.

Lausunnoissa esitettyjä esityksestä riippumattomia ehdotuksia ei ole ollut mahdollista ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Lain nimike muutettaisiin vastaamaan paremmin lain sisältöä. Esityksessä ehdotettu uusi nimike olisi Laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä.

1 §. Luettelon ja rekisterin käyttötarkoitus. Pykälään lisättäisiin lisääntymiselle vaaralliset tekijät. Lisäksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat aineet ja menetelmät muutettaisiin

syöpäsairauden vaaraa aiheuttaviksi tekijöiksi ja pykälään lisättäisiin maininta perimää vaurioittavista tekijöistä.

Pykälään ehdotetut muutokset vastaisivat syöpädirektiivin päivitysdirektiivin mukaan laajentunutta direktiivin soveltamisalaa. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste ja yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö on kuvattu esityksen luvussa 11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys.

2 §. Määritelmät. Pykälään lisättäisiin uutena 3 kohtana määritelmä lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle. Lisäksi pykälän 1 ja 2 kohdan määritelmiä selkeytettäisiin, mutta sisällöllisesti ne vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä.

Kaikkiin määritelmiin sisältyisi jatkossa b alakohdat, joilla määritelmät ulotettaisiin kattamaan myös työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä I tarkoitettut työmenetelmät. Voimassa olevan asetuksen liitteessä ei ole lueteltu perimää vaurioittavia tai lisääntymiselle vaarallisia työmenetelmiä. Mitä ilmeisemmin tällaisia työmenetelmiä tullaan kuitenkin lisäämään syöpädirektiivin lähivuosina. Meneillään olevan syöpädirektiivin viidennen päivitysdirektiivin valmistelun yhteydessä on esimerkiksi käyty neuvotteluja direktiivin vastaavaan liitteeseen tehtävästä lisäyksestä koskien työtä, jossa altistutaan syöpävaarallisille, perimää vaurioittaville tai lisääntymiselle vaarallisille lääkeaineille. EU:ssa on tässä vaiheessa päädytty kyseisen muutoksen osalta resitaalilisäykseen, jonka mukaan komissio valmistelee asiaa myöhempään direktiivipäivitykseen. Lisäämällä b alakohdat ASA-lain määritelmiin voitaisiin ASA-laki ulottaa kattamaan syöpädirektiivin päivitysten myötä direktiivin liitteeseen tulevat muutokset.

Pykälään ehdotetut muutokset perustuvat syöpädirektiivin ja sen päivitysdirektiivin 2 artiklan mukaisiin määritelmiin sekä 2 ja 3 kohtien b alakohtien osalta hyväksytyihin sekä valmisteilla oleviin syöpädirektiivin muutoksiin.

3 §. Luettelo työpaikan altisteista ja altistuneista työntekijöistä. Pykälään lisättäisiin lisääntymiselle vaaralliset tekijät, minkä seurauksena työnantajan luettelonpitovelvollisuus laajenisi kattamaan lisääntymiselle vaaralliset tekijät ja niille altistuvat työntekijät. Pykälän 4 momenttia tarkennettaisiin lisäämällä maininta henkilötunnuksista, sillä työntekijöille ja työntekijöiden edustajille saadaan antaa vain sellaiset ryhmätason tiedot, joissa ei yksilöidä henkilöä. Muutoin pykälä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Voimassa olevassa pykälässä ei ole säädetty yksityiskohtaisesti luettelon pitämisen tavasta, vaan tarkoituksena on ollut jättää työnantajalle liikkumavaraa luettelon sopivan teknisen toteuttamistavan valinnassa. Tätä ei olisi tarkoitus muuttaa.

Pykälä perustuisi syöpädirektiivin 12 artiklan c kohtaan, jossa säädetään työnantajan luettelonpitovelvollisuudesta. Yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö on kuvattu esityksen luvussa 11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys.

4 §. Altistumisen toteaminen ja seuranta. Pykälää muutettaisiin siten, että se kattaisi myös lisääntymiselle vaaralliset tekijät. Tämä tapahtuisi lisäämällä maininta lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä pykälän kaikkiin momentteihin. Lisäksi pykälässä käytetty ilmaisu perimää vaurioittava aine muutettaisiin muotoon perimää vaurioittava tekijä, mikä vastaisi määritelmiin esitettyä muutosta. Muutoin pykälä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

6 §. Tietojen ilmoittaminen ASA-rekisteriin. Voimassa olevan ASA-lain mukaisesti ASA-rekisteriin ilmoitettaisiin työntekijä altistuneeksi, jos työntekijän todetaan ASA-laissa tarkoitetulla tavalla altistuneen syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle. ASA-rekisteriin ei ilmoitettaisi lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneita työntekijöitä, minkä vuoksi pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin. Yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö on kuvattu esityksen luvussa 11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että työnantajan olisi ensisijaisesti ilmoitettava ASA-rekisteriin rekisteröitävät tiedot Työterveyslaitoksen sähköisellä ilmoitusjärjestelmällä. Työterveyslaitos voisi hyväksyä tietojen toimittamisen Työterveyslaitoksen julkaisemalla lomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla. Käytännössä ilmoittamisessa on jo pitkälti siirrytty sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttöön. Työterveyslaitoksen verkkosivuilla on saatavissa tietoa ASA-rekisteristä ja ASA-rekisteri-ilmoituksen tekemisestä mukaan lukien ilmoituksen tekeminen sähköistä ilmoitusjärjestelmää käyttäen¹⁵.

7 §. Tietojen säilytysaika. Pykälää muutettaisiin siten, että se koskisi ASA-rekisteriin ilmoitettavien tietojen säilytysajan lisäksi myös lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneiden tietoja, joita ei ilmoitettaisi ASA-rekisteriin.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin näkyviin maininta Työterveyslaitoksesta, koska 1 momentti koskee Työterveyslaitoksen pitämässä ASA-rekisterissä olevien tietojen säilyttämistä. ASA-rekisterissä säilytettävien tietojen säilytysaika säilyisi ennallaan. ASA-rekisterissä olevien tietojen arkistointia koskee Arkistolaitoksen arkistolain (831/1994) nojalla antama päätös (AL/5460/07.01.01.03.01/2015), jossa määrätään ASA-rekisterin tietojen pysyvistä arkistoinnista sähköisessä muodossa.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta säilyttää tiedot lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä viiden vuoden ajan. Säilytysaika laskettaisiin työntekijäkohtaisesti viimeisen tiedon merkitsemisestä luetteloon. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että työnantajan lopettaessa toimintansa tulee tiedot lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuneista työntekijöistä luovuttaa työsuojeluviranomaisen käyttöön, jonka tulee säilyttää tiedot viiden vuoden määräajasta jäljellä olevan ajan.

Pykälä vastaisi syöpädirektiivin 12 artiklan c kohdassa säädettyä työnantajan velvollisuutta pitää ajanmukaista luetteloa altistuneista työntekijöistä ja 15 artiklassa säädettyä tietojen säilyttämisaikaa. Yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö on kuvattu esityksen luvussa 11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

8 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälää muutettaisiin siten, että se koskisi tietojen luovuttamista myös lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistumisten osalta siten kuin pykälässä tarkoitetaan. Pykälän lisättäisiin lisääntymiselle vaaralliset tekijät. Pykälän mukaan tietojen saantiin oikeutettuja tahoja salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä olisivat edelleen vakuutuslaitokset ja työsuojeluviranomainen. Niillä olisi pykälässä säädetyn mukaisesti oikeus saada tietoja myös lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle altistuneesta työntekijästä. Vakuutuslaitoksella olisi oikeus saada tietoja altistuneesta työntekijästä häntä koskevan etuuden myöntämistä varten. Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueet tarvitsevat tietoja valvontatehtävien hoitamista varten, esimerkiksi tutkittaessa

¹⁵ <https://www.ttl.fi/teemat/tyoturvallisuus/asa-rekisteri/tee-asa-ilmoitus-verkossa>.

ammattitautia tai pyydettyä takautuvasti selvitystä työoloista. Pykälästä poistettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä välttämättömiä tietoja, koska ministeriöllä ei ole tarvetta saada salassa pidettäviä tietoja työsuojelullista selvitystä tai päätöksentekoa varten. Muutoin pykälä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Yleisen tietosuojasetuksen salliman kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö on kuvattu esityksen luvussa 11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Syöpädirektiivin päivitysdirektiivin muut kuin työnantajan luettelonpitovelvollisuutta koskevat muutokset pantaisiin kansallisesti täytäntöön muuttamalla työturvallisuuslain nojalla annettua valtioneuvoston asetusta työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta.

9 Voimaantulo

Syöpädirektiivin neljäs päivitysdirektiivi on annettu 9.3.2022, ja se on tullut voimaan 5.4.2022. Jäsenvaltioiden on saatettava päivitysdirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 5.4.2024. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.4.2024.

10 Toimeenpano ja seuranta

Syöpädirektiivi on toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annetun neuvoston direktiivin erityisdirektiivi. Työsuojelua koskevan puitedirektiivin 17 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on viiden vuoden välein raportoitava komissiolle puitedirektiivin sekä sen erityisdirektiivien täytäntöönpanosta.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotettu laki on merkityksellinen perustuslain 18 §:n kannalta. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Perustuslain esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp, s. 69) säännöksellä on merkitystä ennen kaikkea työsuojelussa ja siihen liittyvässä toiminnassa. Julkisen vallan on huolehdittava työolojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä.

Ehdotettu laki toteuttaa perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta huolehtia työvoiman suojelusta. Työvoiman suojelua edistettäisiin laajentamalla työnantajan luettelonpitovelvoite koskemaan lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja niille altistuneita työntekijöitä. Altistumistietojen kerääminen ja määräajan mukainen säilyttäminen edesauttavat ammatissaan altistuvien seurantaa, sairauden ennaltaehkäisyä sekä tutkimusta. Oikeus turvallisiin ja terveellisiin työoloihin on turvattu myös Yhdistyneiden kansakuntien taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/1976, TSS-sopimus) 7 artiklassa, Euroopan unionin perusoikeuskirjan 31 artiklassa sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 44/1991) ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 80/2002) 3 artiklassa.

Esityksessä ehdotettu sääntely liittyy myös henkilötietojen suojaan. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen suoja on myös Euroopan unionin

perusoikeuskirjan mukainen perusoikeus. Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Sen mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla tai asianomaisen henkilön suostumuksella. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ei ole nimenomaista mainintaa henkilötietojen suojasta, mutta sen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Yleinen tietosuoja-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Yleistä tietosuoja-asetusta tämentävää kansallista sääntelyä on mahdollista antaa vain, kun asetus sen nimenomaisesti sallii. Esityksessä ehdotetun mukainen henkilötietojen käsittely perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan (henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen tehtävään) ja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn mahdollistavan 9 artiklan 2 kohdan b alakohtaan (käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai rekisteröidyn velvoitteiden ja erityisten oikeuksien noudattamiseksi työoikeuden, sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun alalla), sillä työnantajan pitämään luetteloon merkittävistä henkilötiedoista voi perustuslakivaliokunnan lausunnon ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaan välillisesti ilmetä sellaisia tietoja tai odotuksia työntekijän terveydentilasta, jotka saattavat altistaa työntekijän väärinkäyttöön liittyville riskeille (PeVL 1/2020 vp, TyVM 5/2020 vp). Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohta mahdollistavat asiassa sääntelyliikkumavaran käyttämisen ja kansallisen erityissääntelyn antamisen. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn perustasta säädetään joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan b alakohta edellyttää, että lainsäädännössä varmistetaan asianmukaiset suojatoimet rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tässä esityksessä erityisesti ASA-lain 1, 3 ja 6–8 §:ään ehdotetuilla muutoksilla annettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen salliman sääntelyliikkumavaran puitteissa sitä tämentävää erityissääntelyä. Ehdotetuissa pykälämuutoksissa säädettäisiin työnantajan pitämän luettelon ja ASA-rekisterin tietojen käyttötarkoituksesta, käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, henkilötietojen käsittelytoimista, säilytysajoista ja luovuttamisesta. Ehdotettu sääntely perustuisi etenkin syöpädirektiivin päivitysdirektiivin 1 artiklaan, 12 artiklan c kohtaan ja 15 artiklaan.

Perustuslakivaliokunnan mukaan erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulee arvioida myös yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota uhkiin ja riskeihin, joita tietojen käsittely aiheuttaa (PeVL 1/2020 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan yksityiskohtaisempi sääntely on sitä perustellumpaa, mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Perustuslakivaliokunnan mukaan tällä on merkitystä erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyssä (PeVL 1/2020 vp, PeVL 14/2018 vp, s. 5). Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan poikkeusperusteiden edellyttämät suojatoimet toteutuvat ASA-lain myötä, joka sisältää erityisiä säännöksiä käsiteltävien henkilötietojen tyypeistä ja käyttötarkoituksesta, rekisterin pitämisestä, säilytysajoista ja luovuttamisesta. Tässä esityksessä ehdotettu säilytysaika altistumistiedoille koskien lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistumista täydentäisi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan b alakohdan edellyttämiä ASA-lakiin sisältyviä suojatoimia. Yksittäisen työnantajan käsitellessä henkilötietoja sovellettavaksi tulee myös laki yksityisyyden suojasta työelämässä. Myös tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädetään rekisterinpitäjän velvollisuudesta toteuttaa toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi (TyVM 5/2020 vp).

Esityksessä ehdotetut säännösmuutokset koskevat muun muassa rekisterinpitäjän velvoitteita työsuojelun alalla ja yleisen tietosuoja-asetuksen yleisten käsittelyperiaatteiden, kuten

säilytyksen rajoittamisen periaatteen, täsmentämistä. Esityksessä ehdotetulla sääntelyllä pantaisiin täytäntöön syöpädirektiiviin tehdyt muutokset, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää työperäisiä altistumisia myös lisääntymiselle vaarallisille tekijöille. Ehdotettu sääntely on yleisen tietosuoja-asetuksen tietojen minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen periaatteiden mukaista ja näin ollen oikeasuhtaista, yleisen edun mukaista ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön edellyttämällä tavalla välttämätöntä (PeVL 14/2018 vp, s. 4 – 5, PeVL 1/2020 vp). Perustuslakivaliokunnan käytännön lisäksi huomioon on otettu myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö koskien voimassa olevasta ASA-laista annettua hallituksen esitystä (TyVM 5/2020 vp).

Esityksessä ehdotettu sääntely koskisi myös sellaisia henkilötietoja, joista ainakin välillisesti voisi ilmetä tietoja tai odotuksia työntekijän terveydentilasta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan viranomaisen tiedonsaantioikeus ja mahdollisuus luovuttaa tietoja voivat liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Mikäli tietosisältöjä ei ole tällä tavoin ilmaistu, sääntelyyn tulee sisältyä vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp ja lausunnot, joihin siinä viitataan). Perustuslakivaliokunta ei toisaalta ole pitänyt perustuslain kannalta mahdollisena hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tiedonsaantioikeuksia edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 19/2012 vp). Arvioidessaan täsmällisyyttä ja sisältöä perustuslakivaliokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (PeVL 15/2018 vp ja PeVL 38/2016 vp). Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että erottelussa tietojen saamisen ja luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on tietojen laajuuden ohella kyse myös siitä, että salassapitosäännösten rajoittamatta tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan.

Tässä esityksessä ASA-lain 8 §:n tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että vakuutuslaitoksella olisi jatkossa oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot myös lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle altistuneesta työntekijästä häntä koskevan etuuden myöntämistä varten. Vastaavasti työsuojeluvalvonnasta vastaavan viranomaisen tiedonsaantioikeus valvontatehtävänsä suorittamista varten laajenisi pykälässä säädetyllä tavalla kattamaan myös lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä koskevat altistumistiedot. Pykälästä poistettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja, koska salassapitosäännösten suojaamat tiedot eivät ole välttämättömiä tai tarpeellisia ministeriölle työsuojelullista selvitystä tai päätöksentekoa varten. Ehdotetut tiedonsaantisäännökset on rajoitettu kunkin toimijan osalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämällä tavalla.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun direktiivin muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain (452/2020) nimike, 1—4 ja 6—8 § seuraavasti:

Laki

syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä

1 §

Luettelon ja rekisterin käyttötarkoitus

Syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ammatissaan altistuvien seuranta, sairauden ennaltaehkäisy sekä tutkimusta varten on pidettävä työnantajakohtaista luetteloa sekä valtakunnallista rekisteriä (*ASA-rekisteri*) siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalla tekijällä*:

a) ainetta ja seosta, joka täyttää aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (jäljempänä *CLP-asetus*) liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B syöpää aiheuttavan aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralausekkeet H350 ja H350i);

b) työturvallisuuslain (738/2002) 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua syöpäsairauden vaaraa aiheuttavaa työmenetelmää;

2) *perimää vaurioittavalla tekijällä*:

a) ainetta ja seosta, joka täyttää CLP-asetuksen liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B sukusolujen perimää vaurioittavan aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralauseke H340);

b) työturvallisuuslain 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua perimää vaurioittavaa työmenetelmää;

3) *lisääntymiselle vaarallisella tekijällä*:

a) ainetta ja seosta, joka täyttää CLP-asetuksen liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B lisääntymiselle vaarallisen aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralausekkeet H360, H360D, H360F, H360FD, H360Df ja H360Fd);

b) työturvallisuuslain 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua lisääntymiselle vaarallista työmenetelmää.

3 §

Luettelo työpaikan altisteista ja altistuneista työntekijöistä

Työnantajan on pidettävä luetteloa työpaikalla käytettävistä syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista, perimää vaurioittavista ja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja näille altistuvista työntekijöistä.

Työnantajan pitämään luetteloon on merkittävä työosastoittain ja kalenterivuosittain:

- 1) työnantajaa koskevat tiedot;
 - 2) käytetyt ja esiintyvät syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat, perimää vaurioittavat ja lisääntymiselle vaaralliset tekijät;
 - 3) syöpää aiheuttavaa, perimää vaurioittavaa tai lisääntymiselle vaarallista ainetta sisältävät tuotteet ja niiden käyttömäärät vuosittain;
 - 4) syöpäsairauden vaaraa aiheuttavan, perimää vaurioittavan tai lisääntymiselle vaarallisen tekijän käyttötapa tai muu altistumista aiheuttava syy;
 - 5) työntekijöiden altistumisen mitattu määrä, jos tieto on käytettävissä;
 - 6) altistuneiden työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, ammatit ja altistumistiedon peruste.
- Työnantajan on tiedotettava työntekijöiden edustajille luettelon pitämisestä.
- Työntekijöillä ja työntekijöiden edustajilla on oikeus saada käyttöönsä ryhmätason tiedot ilman henkilöiden nimiä ja henkilötunnuksia.

4 §

Altistumisen toteaminen ja seuranta

Altistuneiden työntekijöiden luetteloon merkitsemistä varten työnantajan on selvitettävä työntekijöiden mahdollinen altistuminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille.

Työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille on tarvittaessa seurattava työpaikalla suoritettavin työhygienisin mittauksin sekä työntekijälle suoritettavin biologisin altistumismittauksin.

Selvitettäessä työntekijän, työntekijäryhmän, ammattiryhmän, ammattialan tai toimialan työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville tai lisääntymiselle vaarallisille tekijöille arviointiperusteena voidaan käyttää muilla työpaikoilla vastaavissa oloissa tehtyjä selvityksiä ja mittauksia sekä muuta soveltuvaa tietoa altistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

6 §

Tietojen ilmoittaminen ASA-rekisteriin

Työnantajan on ilmoitettava ASA-rekisteriin työntekijä altistuneeksi, jos syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle altistuminen on todettu biologisten altistumismittausten, työhygienisten mittausten tai muilla työpaikoilla vastaavissa olosuhteissa tehtyjen selvitysten ja mittausten perusteella. Jos työpaikalla altistutaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimää vaurioittaville tekijöille, eikä edellä mainittuja tarkempia altistumistietoja ole käytettävissä, altistuneiksi on ilmoitettava kunakin altistumisvuonna työntekijät, jotka kyseisenä vuonna ovat altistuneet syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle merkittävän osan työajastaan vähintään 20 työpäivänä.

Altistuneiksi on kuitenkin aina ilmoitettava työntekijät, jotka onnettomuuden, tuotantohäiriön, poikkeuksellisen työvaiheen tai muun vastaavan syyn vuoksi altistuvat lyhytaikaisesti epätavallisen suuresti syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle tai perimää vaurioittavalle tekijälle.

Kun työnantaja ilmoittaa altistuneen työntekijän ASA-rekisteriin, on samalla ilmoitettava myös muut 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen luettelon sisältämät tiedot, jos ne koskevat altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle.

Työnantajan on ilmoitettava Työterveyslaitokselle ASA-rekisteriin rekisteröitävät tiedot vuosittain Työterveyslaitoksen ylläpitämällä sähköisellä ilmoitusjärjestelmällä seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivään mennessä tai, jos työnantaja sitä ennen lopettaa toimintansa, toiminnan loppuessa. Työterveyslaitos voi myös hyväksyä tietojen toimittamisen Työterveyslaitoksen julkaisemalla lomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla.

7 §

Tietojen säilytysaika

Työterveyslaitoksen on säilytettävä rekisteritietoja ASA-rekisterissä 80 vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Työnantajan on säilytettävä tiedot lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle altistuneesta työntekijästä viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä luetteloon. Työnantajan lopettaessa toimintansa tiedot lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä on annettava viiden vuoden määräajasta jäljellä olevaksi ajaksi työsuojeluviranomaisen käyttöön.

8 §

Tietojen luovuttaminen

Vakuutuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä välttämättömiä tietoja syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville tai lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneesta työntekijästä työnantajalta hänen pitämästään luettelosta ja Työterveyslaitokselta ASA-rekisteristä työntekijää koskevan etuuden myöntämistä varten. Vastaavasti työsuojeluvalvonnasta vastaavalla viranomaisella on oikeus saada valvontatehtävää varten 3 §:n 2 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettut tiedot. Tietoja saadaan luovuttaa vain edellä tarkoitettujen tahojen pyynnöstä ja vain siinä laajuudessa kuin tiedoilla on vaikutusta käsiteltävän asian ratkaisuun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.12.2023

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Laki

syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain (452/2020) nimike, 1—4 ja 6—8 § seuraavasti:

Laki

syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Luettelon ja rekisterin käyttötarkoitus

Syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien seuranta, sairauden ennaltaehkäisyä sekä tutkimusta varten pidetään työnantajakohtaista luetteloa sekä valtakunnallista rekisteriä (*ASA-rekisteri*) siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalla tekijällä:
a) ainetta tai seosta, joka täyttää aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetun Euroopan

1 §

Luettelon ja rekisterin käyttötarkoitus

Syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille ammatissaan altistuvien seuranta, sairauden ennaltaehkäisyä sekä tutkimusta varten on pidettävä työnantajakohtaista luetteloa sekä valtakunnallista rekisteriä (*ASA-rekisteri*) siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalla tekijällä:
a) ainetta ja seosta, joka täyttää aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta annetun Euroopan

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (jäljempänä CLP-asetus) liitteessä I säädetyt luokituskriteerit, joiden perusteella se voidaan luokitella kategoriaan 1A tai 1B kuuluvaksi syöpää aiheuttavaksi aineeksi tai seokseksi (vaaralausekkeet H350 ja H350i);

b) työturvallisuuslain (738/2002) 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettua syöpäsairauden vaaraa aiheuttavaa työmenetelmää;

2) *perimää vaurioittavalla aineella* ainetta tai seosta, joka täyttää CLP-asetuksen liitteessä I säädetyt luokituskriteerit, joiden perusteella se voidaan luokitella kategoriaan 1A tai 1B kuuluvaksi sukusolujen perimää vaurioittavaksi aineeksi tai seokseksi (vaaralauseke H340).

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1272/2008 (jäljempänä CLP-asetus) liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B syöpää aiheuttavan aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralausekkeet H350 ja H350i);

b) työturvallisuuslain (738/2002) 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua syöpäsairauden vaaraa aiheuttavaa työmenetelmää;

2) *perimää vaurioittavalla tekijällä:*

a) ainetta ja seosta, joka täyttää CLP-asetuksen liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B sukusolujen perimää vaurioittavan aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralauseke H340);

b) työturvallisuuslain 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua perimää vaurioittavaa työmenetelmää;

3) *lisääntymiselle vaarallisella tekijällä:*

a) ainetta ja seosta, joka täyttää CLP-asetuksen liitteessä I vahvistetut kategorian 1A tai 1B lisääntymiselle vaarallisen aineen tai seoksen luokituskriteerit (vaaralausekkeet H360, H360D, H360F, H360FD, H360Df ja H360Fd);

b) työturvallisuuslain 38 §:n 3 momentin nojalla annetuissa kemiallisia tekijöitä koskevissa säännöksissä tarkoitettua lisääntymiselle vaarallista työmenetelmää.

3 §

Luettelo työpaikan altisteista ja altistuneista työntekijöistä

Työnantajan on pidettävä luetteloa työpaikalla käytettävistä syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja perimää vaurioittavista aineista ja näille altistuvista työntekijöistä.

Työnantajan pitämään luetteloon on merkittävä työosastoittain ja kalenterivuositain:

1) työnantajaa koskevat tiedot;

3 §

Luettelo työpaikan altisteista ja altistuneista työntekijöistä

Työnantajan on pidettävä luetteloa työpaikalla käytettävistä syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista, perimää vaurioittavista ja lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja näille altistuvista työntekijöistä.

Työnantajan pitämään luetteloon on merkittävä työosastoittain ja kalenterivuositain:

1) työnantajaa koskevat tiedot;

2) käytetyt ja esiintyvät syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat tekijät ja perimää vaurioittavat aineet;

3) syöpää aiheuttavaa tai perimää vaurioittavaa ainetta sisältävät tuotteet ja niiden käyttömäärät vuosittain;

4) syöpäsairauden vaaraa aiheuttavan tekijän tai perimää vaurioittavan aineen käyttötapa tai muu sille altistumista aiheuttava syy;

5) työntekijöiden altistumisen mitattu määrä, jos tieto on käytettävissä;

6) altistuneiden työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, ammatit ja altistumistiedon peruste.

Työnantajan on tiedotettava työntekijöiden edustajille luettelon pitämisestä.

Lisäksi työntekijöillä ja työntekijöiden edustajilla on oikeus saada käyttöönsä ryhmätason tiedot ilman henkilöiden nimiä.

2) käytetyt ja esiintyvät syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat, perimää vaurioittavat *ja lisääntymiselle vaaralliset tekijät*;

3) syöpää aiheuttavaa, perimää vaurioittavaa tai *lisääntymiselle vaarallista* ainetta sisältävät tuotteet ja niiden käyttömäärät vuosittain;

4) syöpäsairauden vaaraa aiheuttavan, perimää vaurioittavan tai *lisääntymiselle vaarallisen tekijän* käyttötapa tai muu altistumista aiheuttava syy;

5) työntekijöiden altistumisen mitattu määrä, jos tieto on käytettävissä;

6) altistuneiden työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, ammatit ja altistumistiedon peruste.

Työnantajan on tiedotettava työntekijöiden edustajille luettelon pitämisestä.

Työntekijöillä ja työntekijöiden edustajilla on oikeus saada käyttöönsä ryhmätason tiedot ilman henkilöiden nimiä *ja henkilötunnuksia*.

4 §

4 §

Altistumisen toteaminen ja seuranta

Altistumisen toteaminen ja seuranta

Altistuneiden työntekijöiden luetteloon merkitsemistä varten työnantajan on selvitettävä työntekijöiden mahdollinen altistuminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille ja perimää vaurioittaville aineille.

Työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille ja perimää vaurioittaville aineille on tarvittaessa seurattava työpaikalla suoritettavin työhygieenisin mittauksin sekä työntekijälle suoritettavin biologisin altistumismittauksin.

Selvitettäessä työntekijän, työntekijäryhmän, ammattiryhmän, ammattialan tai toimialan työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimää vaurioittaville aineille, arviointiperusteena voidaan käyttää muilla työpaikoilla vastaavissa oloissa tehtyjä selvityksiä ja

Altistuneiden työntekijöiden luetteloon merkitsemistä varten työnantajan on selvitettävä työntekijöiden mahdollinen altistuminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville *ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille*.

Työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville *ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille* on tarvittaessa seurattava työpaikalla suoritettavin työhygieenisin mittauksin sekä työntekijälle suoritettavin biologisin altistumismittauksin.

Selvitettäessä työntekijän, työntekijäryhmän, ammattiryhmän, ammattialan tai toimialan työntekijöiden altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville *tai lisääntymiselle vaarallisille tekijöille* arviointiperusteena voidaan käyttää muilla työpaikoilla vastaavissa oloissa tehtyjä selvityksiä ja mittauksia sekä muuta

mittauksia sekä muuta soveltuvaa tietoa altistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

soveltuvaa tietoa altistumiseen vaikuttavista tekijöistä.

6 §

6 §

*Tietojen ilmoittaminen ASA-rekisteriin**Tietojen ilmoittaminen ASA-rekisteriin*

Työnantajan on ilmoitettava ASA-rekisteriin työntekijä altistuneeksi, jos altistuminen on todettu biologisten altistumismittausten, työhygieenisten mittausten tai muilla työpaikoilla vastaavissa olosuhteissa tehtyjen selvitysten ja mittausten perusteella. Jos työpaikalla altistutaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimää vaurioittaville aineille eikä edellä mainittuja tarkempia altistumistietoja ole käytettävissä, altistuneiksi on ilmoitettava kunakin altistumisvuonna sellaiset työntekijät, jotka kyseisenä vuonna ovat altistuneet tekijälle merkittävän osan työajastaan vähintään 20 työpäivänä.

Työnantajan on ilmoitettava ASA-rekisteriin työntekijä altistuneeksi, jos *syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle* altistuminen on todettu biologisten altistumismittausten, työhygieenisten mittausten tai muilla työpaikoilla vastaavissa olosuhteissa tehtyjen selvitysten ja mittausten perusteella. Jos työpaikalla altistutaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimää vaurioittaville *tekijöille*, eikä edellä mainittuja tarkempia altistumistietoja ole käytettävissä, altistuneiksi on ilmoitettava kunakin altistumisvuonna työntekijät, jotka kyseisenä vuonna ovat altistuneet *syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle* merkittävän osan työajastaan vähintään 20 työpäivänä.

Altistuneiksi on kuitenkin aina ilmoitettava sellaiset työntekijät, jotka onnettomuuden, tuotantohäiriön, poikkeuksellisen työvaiheen tai muun vastaavan syyn vuoksi altistuvat lyhytaikaisesti epätavallisen suuresti syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle tai perimää vaurioittavalle aineelle.

Altistuneiksi on kuitenkin aina ilmoitettava työntekijät, jotka onnettomuuden, tuotantohäiriön, poikkeuksellisen työvaiheen tai muun vastaavan syyn vuoksi altistuvat lyhytaikaisesti epätavallisen suuresti syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle tai perimää vaurioittavalle *tekijälle*.

Kun työnantaja ilmoittaa altistuneen työntekijän ASA-rekisteriin, on samalla ilmoitettava myös muut 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun luettelon sisältämät tiedot.

Kun työnantaja ilmoittaa altistuneen työntekijän ASA-rekisteriin, on samalla ilmoitettava myös muut 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun luettelon sisältämät tiedot, *jos ne koskevat altistumista syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tai perimää vaurioittavalle tekijälle*.

Työnantajan on ilmoitettava Työterveyslaitokselle rekisteröitävät tiedot vuosittain Työterveyslaitoksen julkaisemalla lomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivään mennessä tai, jos työnantaja sitä ennen lopettaa toimintansa, toiminnan loppuessa.

Työnantajan on ilmoitettava Työterveyslaitokselle *ASA-rekisteriin* rekisteröitävät tiedot vuosittain Työterveyslaitoksen *ylläpitämällä sähköisellä ilmoitusjärjestelmällä* seuraavan vuoden maaliskuun 31 päivään mennessä tai, jos työnantaja sitä ennen lopettaa toimintansa, toiminnan loppuessa. *Työterveyslaitos voi myös hyväksyä tietojen toimittamisen*

7 §

ASA-rekisteriin ilmoitettavien tietojen säilytysaika

Rekisteritietoja on säilytettävä ASA-rekisterissä 80 vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä.

8 §

Tietojen luovuttaminen

Vakuutuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä välttämättömiä tietoja syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimää vaurioittaville aineille altistuneesta työntekijästä työnantajalta hänen pitämästään luettelosta ja Työterveyslaitokselta ASA-rekisteristä työntekijää koskevan etuuden myöntämistä varten. Vastaavasti *sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada välttämättömiä tietoja työsuojelullista selvitystä tai päätöksentekoa varten ja työsuojeluvalvonnasta vastaavalla viranomaisella valvontatehtävää varten 3 §:n 2 momentin 1–5 kohdassa tarkoitetut tiedot.* Tietoja saadaan luovuttaa vain edellä tarkoitettujen tahojen pyynnöstä ja vain siinä laajuudessa kuin tiedoilla on vaikutusta käsiteltävän asian ratkaisuun.

7 §

Tietojen säilytysaika

Työterveyslaitoksen on säilytettävä rekisteritietoja ASA-rekisterissä 80 vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Työnantajan on säilytettävä tiedot lisääntymiselle vaaralliselle tekijälle altistuneesta työntekijästä viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä luetteloon. Työnantajan lopettaessa toimintansa tiedot lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä on annettava viiden vuoden määräajasta jäljellä olevaksi ajaksi työsuojeluviranomaisen käyttöön.

8 §

Tietojen luovuttaminen

Vakuutuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä välttämättömiä tietoja syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville, perimää vaurioittaville tai *lisääntymiselle vaarallisille tekijöille* altistuneesta työntekijästä työnantajalta hänen pitämästään luettelosta ja Työterveyslaitokselta ASA-rekisteristä työntekijää koskevan etuuden myöntämistä varten. Vastaavasti työsuojeluvalvonnasta vastaavalla viranomaisella on oikeus saada valvontatehtävää varten 3 §:n 2 momentin 1–5 kohdassa tarkoitetut tiedot. Tietoja saadaan luovuttaa vain edellä tarkoitettujen tahojen pyynnöstä ja vain siinä laajuudessa kuin tiedoilla on vaikutusta käsiteltävän asian ratkaisuun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .